

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Андрей Иванов Нончев

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност Социология (Обща социология) в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 38-397/04.07.2024 на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

Автор на дисертационния труд: Рая Стоянова Георгиева

Тема на дисертационния труд: Дигитални технологии и образователни неравенства в средните училища в България

1. Информация за дисертантката

През 2016г. Рая Георгиева се дипломира като бакалавър по социология в СУ „Св. Климент Охридски“, а през 2018г. придобива магистърска степен по социология в Утрехт университет, Утрехт, Нидерландия. В периода 2020 – 2024 г. Рая Георгиева се обучава по докторска програма по обща социология в СУ „Св. Климент Охридски“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Общият обем на дисертацията е 210 страници. Съдържанието ѝ се състои от увод (12с.), три глави (153с.), заключение (10с.), библиография (15с.) и три приложения (20с.). Списъкът на цитираната литература включва 161 източника (59 на кирилица и 102 на латиница). В дисертацията се съдържат и пет графики, шест фигури и една таблица.

Дисертацията е добре структурирана и има ясна логика. Аргументирано са представени актуалността и значимостта на дисертационното изследване, неговия обект и предмет, както и ограниченията му. Целта, задачите и хипотезите на

дисертационното изследване са добре формулирани и обосновани. Поставената цел е пълноценно реализирана, като същевременно са получени нови данни за обекта и предмета на дисертационното изследване и са направени аргументирани заключения. Методологията и методиката на изследването са релевантни на предмета на дисертационния труд и на поставената изследователска цел. Теоретичната рамка и методическите инструменти са адаптирани и съобразени със спецификите на изследователския обект и се отличават с оригинален авторов почерк. Тезите на авторката са аргументирано защитени. Стилът на изложение е в съответствие с добрите модели и стандарти на научния дискурс. Използваният език е четивен и разбираем.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В становището си ще открия само най-важните постижения на авторката, които дават основание за висока оценка на извършената от нея работа:

Първо, дисертационното изследване има оригинален характер, като авторката демонстрира широки познания по темата на дисертацията. На теоретично ниво е осмислено превръщането на дигиталните технологии в ключов фактор в образователния процес, като се концептуализира взаимовръзката между дигитални технологии и социални и образователни неравенства.

Второ, разработена е оригинална авторска методика и изследователски инструментариум, които са релевантни на предмета на дисертацията. Използван е набор от качествени и количествени методи за събиране на информация – полу-структурирани интервюта, фокус групи и вторичен тематичен анализ на дигитални данни. Те са в пряка логическа връзка с осъществения анализ и могат да послужат като модел за бъдещи научни изследвания по темата.

Трето, въз основа на проведени от авторката собствени емпирични изследвания са идентифицирани неравенства в достъпа, употребата и резултатите от използването на ИКТ в средното образование, свързани с различия в социалния статус на учениците и техните семейства.

Четвърто, разкрити са нови функции на дигиталните технологии в образователния процес (на примера с въвеждането на електронните дневници в училищата), които предизвикват социални промени, включително намаляване на съществуващи образователни неравенства.

Пето, анализирани са основни политики по отношение въвеждането и употребата на ИКТ в средните училища в Република България през призмата на обосноваването теоретична рамка и получените емпирични резултати.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам като цяло формулировките на посочените от дисертантката приноси на стр. 50-51 в автореферата, които представят адекватно нейните изследователски постижения. В дисертационния труд могат да се идентифицират няколко научни и научно-приложни приноси, които бих обобщил в следните направления, кореспондиращи и с направената от авторката самооценка:

Първо, дисертацията обогатява наличното знание и методическите подходи за изследване превръщането на дигиталните технологии във важен фактор в образователния процес, оказващи съществено влияние върху социалните и образователните неравенства.

Второ, принос на дисертационния труд е обосноваването на приложимостта на теорията за деца-мрежа и нейните основни понятия при изследване на дигиталните технологии в съвременното българско образование и йерархизираните социални отношения в него. В контекста на тази теория дигиталните технологии се тематизират не като автономни и социално неутрални нечовешки дейци в образователното поле, а като активни агенти, обусловени от и въздействащи върху образователните и социалните неравенства.

Трето, съществен принос на дисертантката е провеждането на оригинални авторски емпирични изследвания, регистриращи нови факти и идентифициращи съществени проблеми, свързани с приложението на ИКТ в образованието. Разкрива се генерирането на нови дигитални неравенства, които функционират като механизъм за превръщане на социалните неравенства в образователни, създавайки им легитимност.

Четвърто, новаторски е анализирано влиянието на техническия капитал върху образователния процес в теоретичната перспектива на П.Бурдийо. Социалният статус на учениците и свързаните с това неравенства в притежаваните от тях и семействата им ресурси се отразяват върху начина, по който дигиталните технологии се интегрират в образователния процес, повлияни и от политиките на национално и институционално ниво. Разкрива се и влиянието на неравенствата между учениците, свързани с различия в социалния статус на техните семейства, върху достъпа до образование,

комуникацията и контрола в образователния процес, нивото на участие на различни социални дейци в него.

Пето, дисертационният труд допринася към научното знание и като аргументира възможността дигиталните технологии в образователното поле (например въвеждането на електронни дневници) да предизвикат промяна в него, включително за намаляването на съществуващи социални и образователни неравенства. Тези промени са интерпретират не просто като технически и формални, а като компонент на цялостната трансформация на образованието от гледна точка на целите му и отношенията между актьорите в него.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представен е списък на авторските публикации, свързани с темата на дисертацията, който включва:

1. Mihaylova, R. (2022). Researching Education Through Actor-Network Theory. *Критика и хуманизъм*, 2(57), 135-146.

2. Mihaylova, R. (2022) Technology as an Actor in Communication between Teachers and Parents: The Case of Electronic Diaries, Towards the Next Epoch of Education, Volume 20. *Bulgarian Comparative Education Society*, Sofia, Bulgaria, 159-165.

3. Mihaylova, R. (2023). Digital Technologies, Social Disparities and Educational Inequalities: The Case of Electronic Diaries in Bulgarian Secondary Schools. *FACTA UNIVERSITATIS-Philosophy, Sociology, Psychology and History*, 22(02), 107-126.

Публикациите на авторката са достатъчно на брой според изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, отговарят на професионалните стандарти за качество и са получили признание в критична академична среда.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът (51с.) коректно и пълноценно отразява съдържанието на дисертационния труд. Той съдържа и самооценка за приносите на дисертационния труд с теоретичен и научно-приложен характер.

7. Критични бележки, въпроси и препоръки

Оценявам високо извършената от авторката работа по дисертационното изследване, осъществена от позициите на добре обоснована теоретична концепция и оригинален изследователска инструментариум, подкрепени от задълбочен анализ на събраната информация.

Бих задал два въпроса към дисертантката:

Първо, тъй като в изследването не е експлицитно представена тезата на дисертацията, как авторката би я формулирала?

Второ, фокусът в дисертацията е поставен конкретно върху електронните дневници. Какви други дигитални технологии оказват съществено влияние върху образователния процес и представляват интерес и поле за бъдещи изследвания?

Препоръчвам на дисертантката да повиши международната видимост на своята изследователска дейност като публикува по-активно в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

8. Заключение

Дисертацията отговаря на законовите и академичните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, отразени в Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за неговото приложение, приет от Министерския съвет и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Въз основа на достойнствата на дисертационния труд и творческите постижения на авторката, отчитайки нейните задълбочени познания по темата на дисертацията, демонстрираните възможности и умения за самостоятелен анализ, както и нейните приноси в изследването на дигиталните технологии и образователните неравенства в средните училища в България, изразявам убедеността си, че Рая Георгиева отговаря на законовите и професионални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

17.9.2024 г.

София

.....

(доц. д-р Андрей Нончев)